

Türkad

Türkçe ve Türk Kültürü 8. Seviye Ders Kitabındaki Konuşma ve Yazma Etkinliklerinin Kazanımları Karşılama Durumu

Ömer ÇETİN¹ & Ülker ŞEN²

Özet

Bu çalışmanın amacı, Türkçe ve Türk kültürü 8. seviye ders kitabındaki konuşma ve yazma etkinliklerini tespit etmek ve bu etkinliklerin 2018 yılı Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı'ndaki kazanımları karşılama durumuna yönelik değerlendirmeler yapmaktır. Çalışma, nitel bir araştırma olup betimsel nitelik taşımaktadır. Çalışmanın veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi seçilmiştir. Verilerin analizi, betimsel analiz ile yapılmıştır. Çalışmanın amacına bağlı olarak dört araştırma sorusu oluşturulmuştur. İncelenen kitap, bu cümleler doğrultusunda analiz edilmiştir. Çalışma nesnesi olarak Türkçe ve Türk kültürü 8. seviye ders kitabı ve içerisindeki konuşma ve yazma etkinlikleri seçilmiştir. Kitaptaki konuşma ve yazma etkinlikleri, 2018 yılında Türkçe ve Türk kültürü dersi için hazırlanan öğretim programındaki konuşma ve yazma kazanımlarına bağlı olarak incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda kitapta bulunan sekiz temada on dört hazırlıklı konuşma, otuz iki hazırlıksız konuşma etkinliği; on dokuz yazma; kırk bir okuma-yazma ve on adet dinleme/izleme-yazma etkinliği tespit edilmiştir. İlgili kitap için öğretim programında belirlenen sekiz konuşma kazanımından beş tanesine yönelik etkinlik; yazma kazanımı olarak belirlenen on bir kazanımdan dokuz tanesine yönelik etkinlik kitapta tespit edilmiştir. Konuşma etkinliklerinin sayısının temalar ilerledikçe arttığı, yazma etkinliklerinin sayısının ise temalara göre dengeli bir dağılıma sahip olmadığı sonucuna varılmıştır. Kitapta yer alan beş konuşma kazanımının etkinliklerdeki dağılımına bakıldığında genel olarak dengeli sayılabilecek bir durum görülmektedir. Yazma kazanımlarının etkinliklerde yer alma sıklığı ise dengeli bulunmamıştır. Kitapta tespit edilen dokuz yazma kazanımından üç tanesi sadece birer etkinlikte kendilerine yer bulmuştur. Kitap genelindeki etkinliklerde yer alan mikrofon ve kalem görselleri bazen amacının dışında da kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe ve Türk kültürü dersi, Türkçe ve Türk kültürü ders kitabı, konuşma etkinliği, yazma etkinliği, yurt dışındaki Türk çocuklarına Türkçe öğretimi.

The Situation of Meeting the Learning Outcomes of the Speaking and Writing Activities in the Turkish and Turkish Culture Level 8 Textbook

Abstract

The aim of this study is to investigate Turkish and Turkish Culture level 8 to determine the status of the speaking and writing activities in the level textbook to meet the learning outcomes in the 2018 Turkish and Turkish Culture Course Curriculum. The study is qualitative research and has a descriptive nature. Document analysis was chosen as the data collection method of the study. Data analysis was done with descriptive analysis. Depending on the purpose of the study, four problems and five sub-problem sentences were created. The examined book was analyzed in line with these sentences. The 8th level

¹ Öğretmen, Gazi Üniversitesi, omer.cetin1@gazi.edu.tr, 0000-0002-6413-2315.

² Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, ulkersen@gazi.edu.tr, 0000-0002-1855-6336.

textbook of Turkish and Turkish Culture and the speaking and writing activities in it were chosen as the study object. The speaking and writing activities in the book were examined depending on the speaking and writing achievements in the curriculum prepared for the Turkish and Turkish Culture course in 2018. As a result of these examinations, fourteen prepared speeches and thirty-two impromptu speech activities in eight themes in the book; nineteen writing; Forty-one literacy and ten listening/watching-writing activities were determined. Activities for five of the eight speaking outcomes determined in the curriculum for the relevant book; the activities for nine of the eleven acquisitions determined as the writing outcome were determined in the book. It was found that the number of speaking activities increased as the themes progressed, and there was no balance in the number of writing activities according to the themes. In addition, both speaking and writing activities are not included in some themes at all. Considering the distribution of the five speaking outcomes in the book in the activities, a situation that can be considered balanced in general is seen. The frequency of the writing outcomes in the activities has become unbalanced. Three of the nine writing outcomes identified in the book found a place for themselves in only one activity. The microphone and pen images in the activities throughout the book were sometimes used unnecessarily, going beyond their purpose.

Key Words: Turkish and Turkish Culture course, Turkish and Turkish Culture textbook, speaking activity, writing activity, teaching Turkish to Turkish children abroad.

1. Giriş

Türkçenin yurt dışında, özellikle Avrupa coğrafyasında, ana dili olarak öğretiminin temellerinin 1960'lı yıllarda Türkiye'den Avrupa'ya doğru gerçekleşen işçi göçleriyle atıldığı söylenebilir. 1961 yılında Almanya ile yapılan "İşgücü Anlaşması"ni sırasıyla Avusturya (1964), Belçika (1964), Hollanda (1964), Fransa (1965), İsveç (1967) ve Avustralya (1967) ile imzalanan işgücü anlaşmaları (Şen, 2016a, 1024) takip etmiştir. Yapılan bu anlaşmalar Avrupa'da kısa zamanda sayıları milyonu bulan bir Türk varlığının oluşmasına neden olmuştur. Günümüzde ise yurt dışında yedi milyona yaklaşan bir Türk varlığından bahsedebilmek mümkündür. Yurt dışındaki Türk nüfusuyla Türkiye arasındaki bağın devamının sağlanması ve güçlü olmasının bireysel ve toplumsal açıdan kültürel mirasın korunması, kimlik bilincinin sürdürülmesi, iş birliği ve ekonomik fırsatların geliştirilmesi, diplomatik ve politik etkinliğin artırılması, karşılıklı anlayışın ve küresel ilişkilerin güçlendirilmesi gibi birçok açıdan faydası vardır. Yurt dışındaki Türklerle Türkiye arasındaki bağı oluşturan gelenekler, değerler ve kültürel unsurlar Türkçe ile gelecek nesillere aktarılabilir. Böylece yurt dışında yaşayan Türklere Türkçenin öğretiminin önemi de kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte Türkiye Cumhuriyeti Devleti Anayasası'nın 62. maddesinde³ yurt dışındaki Türk çocuklarının eğitimi ile ilgili olarak devletin görev ve sorumlulukları belirtilmektedir. Dolayısıyla yurt dışındaki Türklere ve onların çocuklarına Türkçe öğretimi devletin anayasal bir görevidir. Bu görev ve sorumluluk kapsamında yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretmek, Türkiye ile olan bağlarını devam ettirmek amacıyla 1969 yılında ilk defa öğretim programı hazırlanmış, daha sonra bu programı 1980, 1982, 1986, 2000, 2006, 2009 ve 2018 yıllarında yayımlanan öğretim programları takip etmiştir. Günümüzde Milli Eğitim Bakanlığınca yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına ana dili olarak Türkçenin öğretimi "Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Seviyeler)" esas alınarak gerçekleştirilmektedir.

³ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 62. Maddesi: Devlet, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, ana vatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır.

Öğretim programına uygun ders öğretim materyalleri ise ilk kez 2010 yılında yayımlanmıştır. Türkçe ve Türk Kültürü Ders Öğretim Materyali adını taşıyan sette 1-3. Sınıflar Ders ve Çalışma Kitabı, 4-5. Sınıflar Ders ve Çalışma Kitabı, 6-7. Sınıflar Ders ve Çalışma Kitabı, 8-10. Sınıflar Ders ve Çalışma Kitabı ile bir Öğretmen Kılavuz Kitabı bulunmaktadır. Türkçenin ana dili olarak öğretimi için hazırlanan ikinci set ise Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Seviyeler) temelinde oluşturulmuştur. Türkçe ve Türk Kültürü adını taşıyan set Türkçe ve Türk Kültürü 1. Seviye, Türkçe ve Türk Kültürü 2. Seviye, Türkçe ve Türk Kültürü 3. Seviye, Türkçe ve Türk Kültürü 4. Seviye, Türkçe ve Türk Kültürü 5. Seviye, Türkçe ve Türk Kültürü 6. Seviye, Türkçe ve Türk Kültürü 7. Seviye, Türkçe ve Türk Kültürü 8. Seviye ders kitaplarından oluşmaktadır. Kitaplar 1. Ben ve Ailem, 2. Çevre, Farklılıklar ve Birlikte Yaşama, 3. Oyun ve Eğlence, 4. Bayramlar ve Kutlamalar, 5. Gezelim Görelim, 6. Geçmişe Açılan Kapı, 7. Sanat ve Edebiyat, 8. İnsan ve Doğa tema sıralamasıyla hazırlanmıştır. Öğretim sürecinde öğretmenlere rehberlik etmesi için bir de "Türkçe ve Türk Kültürü Öğretimi" adıyla bir kitap yayımlanmıştır. Türkçe öğretimi ve kültür aktarımı bakımından bu ders kitapları, içindeki metinler aracılığıyla dil becerilerini, söz varlığını ve dilin ait olduğu kültürel öğelerin benimsenmesinde, öğretilmesinde ve gelecek nesillere aktarılmasında kullanılan bir kaynak ve rehberdir (Kolay, 2018, 65). Bu sebeple ders kitabı/öğretim materyali geliştirmenin sürekli ve yenilenebilir olması dil ve kültürün daha nitelikli bir şekilde yeni nesillere aktarılmasını sağlayabilecektir.

Yurt dışındaki Türk çocukları hem yaşadıkları toplumun diliyle hem de Türkçe (kullanım yoğunluğu, sıklığı değişiklik göstermekle birlikte) ile günlük hayatlarını sürdürmektedirler. Bu iki dilli olma durumu, yurt dışındaki Türk çocuklarının tek dilli bireyler kadar ana dili hakimiyeti geliştirememelerine sebep olabilmektedir. Yurt dışındaki Türk çocuklarının konuşmalarında kelimeleri telaffuz edişleri, cümle kuruluş yapıları bozulabilmekte; yazılı anlatımlarında ise noktalama yanlışları, yazım yanlışları, ses olaylarında bozulmalar, yaşadıkları toplum dilinin etkisi ile harf, ses yanlışları ve ağız özelliğinin yazıya yansması görülebilmektedir (Şen, 2016b, 1). İşte ders kitapları Türkçe öğretim sürecinde öğretmenler ve öğrenciler için önemli birer kaynağa dönüşmektedir. Ders kitapları öğretim sürecini destekleyici, zengin içerikli, hedef kitleye uygun, vs. hazırlandığında amacına ulaşmaktadır. Söz konusu yurt dışında yaşayan Türk çocukları olduğunda ders kitabı hazırlama sürecinin bir kat daha titizlik istediği söylenebilir. Kitapların temel iletişim becerilerini geliştirmenin yanında kültür aktarımı, akademik dil yeterliğine katkı sağlayacak nitelikte olması önemlidir. Diğer yandan Şengül ve Çetin (2022) tarafından yapılan çalışmada Almanya'da yaşayan iki dilli Türk çocukları dil becerilerine göre yeterlik düzeylerini okuma becerisinde yetersiz (%56), konuşma becerisinde orta (%54), yazma becerisinde yetersiz (%50), dinleme becerisinde yeterli (%63) olarak ifade etmiştir. Çalışma verilerinden hareketle hem Türkçe öğretim sürecinde hem de bu sürecin önemli bir parçası olan ders kitaplarında başta okuma ve yazma becerileri olmak üzere dört becerinin öğretiminin sistemli bir şekilde yapılması önemlidir. Bu önemden hareket bu çalışmada Türkçe ve Türk kültürü 8. seviye ders kitabındaki konuşma ve yazma etkinliklerinin 2018 yılı Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı'ndaki kazanımları karşılama durumu araştırılmıştır.

Literatür tarandığında araştırmayla ilgili olduğu düşünülen az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bunların ilki Demir (2010) tarafından yapılan çalışmadır. Demir (2010) yaptığı çalışmada Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programının kazanımlarını değerlendirmiştir. Çalışmanın sonucunda programdaki amaç ve kazanımların daha işlevsel olması gerektiğini tespit etmiştir. Kazanımların sadece teori boyutunda kalmayıp uygulamaya dönük olması gerektiğini vurgulamıştır. Çalışmasından tam 8 yıl sonra, 2018 yılında, öğretim programı yenilenmiştir. Yayımlanan yeni programın da benzer bir değerlendirmeye ihtiyacı vardır. Damar (2018) yapmış olduğu araştırmada Türkçe ve Türk

kültürü dersleri kapsamında çocukların anlatma becerilerini incelemiştir. Bu araştırmaya 4 ülkeden toplam 347 öğretmen dahil edilmiştir. Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretmenlerinin, okul öncesi ve temel eğitim çağındaki Türk çocuklarının Türkçe anlatma becerilerini geliştirmeye yönelik yaptıkları çalışmalar incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmenler, çocukların anlatma becerilerine ortalamanın üzerinde önem verdiklerini belirtmiş olmakla birlikte bazı boyutlarda düşük düzeyde önemli gördüklerini; çocukların anlatma becerilerinin geliştirilmesine yönelik öğretmen davranışlarının gerçekleşme düzeyi ortalamanın üzerinde olmakla birlikte bazı boyutlarda düşük düzeyde kaldığı sonucu elde edilmiştir. 2020 yılında Ercan Güven ve Gürbüz Us'un yaptıkları çalışmada Türkçe ve Türk kültürü kitaplarındaki dinleme becerisine yönelik etkinlikler incelenmiştir. 1'den 8. seviyeye kadar bütün kitaplar değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda kitaplarda yer alan dinleme etkinliklerinin dağılımlarında ciddi farklılıklar olduğu saptanmış ve bazı kitaplarda dinleme etkinliklerine rastlanmamıştır. Dinleme etkinliği olan kitaplarda da bu etkinliklerin sayısının az olduğu tespit edilmiştir. Büyükkız, Güler Yıldız ve Kızdırcı (2020) çalışmalarında Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarındaki etkinlikleri, 2018 yılı Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı kazanımlarına göre değerlendirmişler; seviyelere göre öğrenme alanlarının etkinliklerinin kitaplarda farklı oranlarda dağıldığını, bazı kazanımların kitaplarda yer almadığını, etkinlikler öncesinde öğrenme alanlarını belirtmede kullanılan sembollerin bazı yerlerde uygun bir biçimde kullanılmadığını tespit etmişlerdir. Ayrıca ders kitaplarının öğrencilerin ilgisi çekebilecek bir şekilde tasarlandığını, kitapların dersleri eğlenceli hâle getirecek bir durumda olduğunu belirtmişlerdir. 2022 yılında Canboleter ve Temur, 5-8 seviye Türkçe ve Türk kültürü ders kitapları yazma becerisi kazanımlarını karşılama durumu bakımından incelemiş; programda yer alan bazı yazma kazanımlarının kitaplarda yer almadığını ve yazma etkinlikleri öncesi beceri alanlarını belirtmek için kullanılan sembollerin ilgili etkinliklerle örtüşmediğini tespit etmişlerdir.

Yukarıda ifade edildiği gibi bu çalışmanın amacı, Türkçe ve Türk kültürü 8. seviye ders kitabındaki konuşma ve yazma etkinliklerinin 2018 yılı Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı'ndaki kazanımları karşılama durumunu tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Konuşma becerisine yönelik etkinliklerin görünümü nedir?
2. 2018 yılı Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nda belirlenen konuşma becerisi kazanımları ile ders kitabındaki konuşma etkinlikleri arasında uyum var mıdır?
3. Yazma becerisine yönelik etkinliklerin görünümü nedir?
4. 2018 yılı Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nda belirlenen yazma becerisi kazanımları ile ders kitabındaki yazma etkinlikleri arasında uyum var mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma betimsel nitelikli. Hazırlanan çalışmada nitel araştırma yöntemleri içinde bulunan doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Wach, 2013'ten aktaran Kırıl, 2020) Doküman incelemesi, araştırılacak olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, 187).

2.2. Çalışma Nesnesi

Bu çalışmada, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlatılan ve 2019-2020 eğitim-öğretim yılından itibaren beş yıl süre ile ders kitabı olarak kabul edilen “Türkçe ve Türk Kültürü (Seviye 8)” ders kitabı çalışma nesnesi olarak ele alınmıştır. Çalışma nesnesinin özellikleri:

-238 sayfadır.

-1. Tema Ben ve Ailem, 2. Tema Çevre, Farklılıklar ve Birlikte Yaşama, 3. Tema Oyun ve Eğlence, 4. Tema Bayramlar ve Kutlamalar, 5. Tema Gezelim Görelim, 6. Tema Geçmişe Açılan Kapı, 7. Tema Sanat ve Edebiyat, 8. Tema İnsan ve Doğa'dır.

-Senaryo tabanlıdır.

-Dinleme/izleme metinlerine karekod ile erişim sağlanabilmektedir.

2.3. Verilerin Toplanması

Öncelikle Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2018 yılında yayımlanan Türkçe ve Türk Kültürü Öğretim Programı konuşma ve yazma kazanımlarından 8. seviye için belirlenen konuşma ve yazma kazanımları tespit edilmiştir. Kazanımlardan bir kontrol listesi oluşturulmuştur. Daha sonra ders kitabındaki konuşma ve yazma etkinlikleri iki araştırmacı tarafından birbirinden bağımsız olarak tespit edilmiştir. Fikir birliği olmayan etkinliklerde üçüncü bir uzmandan görüş alınmıştır. Böylece ders kitabındaki konuşma ve yazma etkinlikleri tespit edilmiştir. Son aşamada ise yine iki araştırmacı etkinlikleri ilgili kazanım kontrol listesindeki kazanımlara uygunluğu açısından değerlendirmiş, fikir ayrılığı olana etkinlik ve kazanım eşleşmesinde üçüncü bir uzmandan görüş alınmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Çalışmada, elde edilen verilerin analizi için betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Bu yaklaşıma göre elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, 224). Türkçe ve Türk Kültürü (Seviye 8) ders kitabının içerisinde bulunan konuşma ve yazma etkinlikleri, öğretim programında 8. seviye için belirlenen konuşma ve yazma kazanımlarını karşılama durumları açısından analiz edilmiştir. Bu analiz, çalışmanın öncesinde belirlenen soru cümleleri doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Öncelikle konuşma kazanımları ve etkinlikleri, ardından yazma kazanımları ve etkinliklerine geçilmiştir. Yazma kazanımları sırasında yazma etkinliklerinin diğer becerilerle de birleştiği tespit edilmiştir. Okuma-yazma ve dinleme/izleme-yazma etkinliklerinin sayısı da belirlenmiş fakat detaylı analizi yapılmamıştır. Yalnızca yazma becerisine yönelik kazanımların etkinliklerdeki tespiti üzerine çalışılmıştır. Konuşma ve yazma kazanımlarına yönelik etkinlik sayıları bulunmuş ve temalara göre dağılımı yapılmıştır. Ayrıca kazanımların etkinliklerde yer alma sıklığı/sayıları da tablolarla gösterilmiştir. “TTK. 4. 15. Bir konu etrafında metinler yazar.” kazanımı hakkında öğretim programında “bilgilendirici ve öykülecisi” metinler yazdırılması yönünde uyarı yapıldığı fakat daha detaylı açıklama olmadığı için 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı destek amaçlı kullanılmış, etkinliklerdeki metin türleri bu yolla tespit edilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Konuşma becerisine yönelik etkinliklerin görünümü nedir?

Türkçe ve Türk Kültürü 8. Seviye kitabına baktığımız zaman sekiz tane tema olduğunu görmekteyiz. Çevre, Farklılıklar ve Birlikte Yaşama teması hariç diğer temaların her birinde en az bir adet konuşma becerisine yönelik etkinlik hazırlanmıştır. Hazırlıklı ve

hazırlıksız konuşmaya yönelik tespit edilen etkinliklerle ilgili detaylı bilgi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1. Türkçe ve Türk Kültürü 8. Seviye Ders Kitabındaki Konuşma Etkinliklerinin Dağılımı

Tema Adı	Hazırlıklı Konuşma Etkinliği	Hazırlıksız Konuşma Etkinliği
Ben ve Ailem	1	0
Çevre, Farklılıklar ve Birlikte Yaşama	0	0
Oyun ve Eğlence	2	6
Bayramlar ve Kutlamalar	2 ⁴	2
Gezelim Görelim	1	5
Geçmişe Açılan Kapı	3	7
Sanat ve Edebiyat	3	8
İnsan ve Doğa	2	4
Toplam	14	32

İnceleme sonucunda 8. seviye için hazırlanan kitapta toplam kırk altı adet konuşma etkinliği tespit edilmiştir. Bir etkinlik, mikrofon⁵ işareti bulunmasına rağmen yetersiz yönerge ve anlamsız açıklama sebebiyle bu sayıya dâhil edilmemiştir.

Etkinlikler içerisinde hazırlıklı konuşma kazanımına yönelik etkinlikler neredeyse hazırlıksız konuşmanın yarısı kadardır.

Konuşma etkinlikleri ilk temalarda daha az yer alırken süreç ilerledikçe sayıları da artmaktadır (1-0-8-4-6-10-11-6). Fakat bu artışı “Bayramlar ve Kutlamalar” ve son tema olan “İnsan ve Doğa” temasında görülememektedir.

3.1.1. Hazırlıksız Konuşma Etkinlikleri

Hazırlıksız konuşma etkinliklerinde öğrencilerden işledikleri metinle ilgili duygu, düşünce veya hayalleri çevresinde konuşmaları beklenmiştir. Yine bu etkinliklerde çocuklara “... sözünden ne anlıyorsunuz? Anlatınız.” şeklinde yönergeler verilip hazırlıksız konuşma becerisinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Çeşitli konular verilip bunlar hakkında öğrencilerin tartışmaları beklenmiştir. Örneğin, bir etkinlikte “10 Türk Lirası” üzerindeki işaretlerin yorumlanması istenmiştir. Öğrencilere konuşmalarını oluştururken “nedenleriyle, örneklerle” anlatınız gibi yönergeler belirtilmiştir.

3.1.2. Hazırlıklı Konuşma Etkinlikleri

Kitapta yer alan on dört hazırlıklı konuşma etkinliğinden sekiz tanesinin “Tema Sonu Değerlendirme” bölümlerinde yer aldığı tespit edilmiştir. Bu etkinliklerdeki yönergeler şu şekildedir:

⁴ Etkinliklerin içerisinden birden fazla soru olabilmektedir. Örneğin, bir etkinlikte iki soru sorulmuştur. Bu etkinliklerden biri hazırlıksız konuşmaya yönelikken diğeri hazırlıklı konuşmayı geliştirmek için verilmiştir. Burada gösterilen iki etkinlikten bir tanesi başka bir etkinliğin içindeki 2. sorudan oluşmaktadır. Kendine ait ayrı bir etkinliği bulunmamaktadır. “Haber metinlerinin genel özellikleri nelerdir? Lütfen bir arkadaşınızla araştırma yaparak öğrendiklerinizi sınıf arkadaşlarınıza anlatın. (122)”

⁵ Konuşma etkinliği olduğunu belli etmek üzere her etkinliğin başına mikrofon işareti koyulmuştur.

“Bu temada öğrendiklerinizden yola çıkarak bir konuşma hazırlayın. Konuşmanızı ailenize ve arkadaşlarınıza sunun. (42, 156, 176, 226)”

“Bu temada öğrendiklerinizden yola çıkarak deyimlerle ve atasözleriyle ilgili bir sunu hazırlayın. Sununuzu arkadaşlarınızla paylaşın. (110)”

“Bu temada öğrendiklerinizden yola çıkarak bir sunu hazırlayınız. Sununuzu arkadaşlarınızla paylaşınız. (140)”

“Bu temada öğrendiklerinizden yola çıkarak basılı medya araçlarıyla ilgili bir sunu hazırlayın. Sununuzu arkadaşlarınızla paylaşın. (198)”

“Arkadaşlarınıza tanıtmak istediğiniz ya da okurken büyük keyif aldığınız bir dergiyi, bir sonraki derste sınıfa getirin. Arkadaşlarınıza dergi hakkında bilgiler verin. (198)”

Diğer hazırlıklı konuşma etkinlikleri şu şekildedir:

Görsel 1. (Karatay, 2018, 107)

ETKİNLİK

Soruları cevaplayın.

1. Geleneksel çocuk oyunlarından birisini araştırarak bu oyunun nasıl oynandığını arkadaşlarınıza anlatın.
2. Aile büyüklerinizle konuşarak geçmişte hangi çocuk oyunlarını oynadıklarını öğrenin. Öğrendiğiniz bilgileri bir sonraki ders arkadaşlarınızla paylaşın.
3. Geleneksel çocuk oyunlarından birisini seçerek arkadaşlarınızla oynayın.

Görsel 2⁶. (Karatay, 2018, 122)

ETKİNLİK

Soruları cevaplayın.

1. New York Sun (Niv York San) gazetesi editörü John B. Bogart (Con Bogart) tarafından söylenmiş olan "Köpeğin insanı ısırması haber değildir, insanın köpeği ısırması haberdır." sözünü ne anlatılmak istenmektedir? Açıklayın.
2. Haber metinlerinin genel özellikleri nelerdir? Lütfen bir arkadaşınızla araştırma yaparak öğrendiklerinizi sınıf arkadaşlarınıza anlatın.

Görsel 3. (Karatay, 2018, 165)

ETKİNLİK

ALEMİZİN DİLİNDEN

Ailenizin üyelerine Ulu Önder Atatürk ile ilgili düşüncelerini sorun. Aldığınız cevapları not alarak sınıfta anlatın.

Görsel 4. (Karatay, 2018, 174)

ETKİNLİK

Bu temada öğrendiğiniz bilim adamlarının ilginizi çeken yönlerini aile bireylerinize anlatın.

⁶ Daha önce açıklaması yapıldığı üzere etkinliğin 2. sorusu hazırlıklı konuşma etkinliği olarak kabul edilmiştir.

Görsel 5. (Karatay, 2018, 180)

ETKİNLİK

a) Aşağıda iki farklı görüşe yer verilmiştir. Bu fikirlerden istediğiniz biri hakkında destekleyici verilere ulaşarak görüşünüzü savunun.

Televizyon bir kültür ve eğitim aracıdır.

Televizyon bir eğlence aracıdır.

b) Yandaki QR kodu taratarak (<https://bit.ly/2RzPbra>) Türkiye'deki ilk televizyon yayını hakkındaki videoya ulaşın. Bu videodan yola çıkarak Türkiye'de televizyonculuğun gelişimi hakkında neler söyleyebilirsiniz? Açıklayın.

Görsel 6. (Karatay, 2018, 221)

ETKİNLİK

Okuduğunuz metinden öğrendiğiniz hayvanları aşağıdaki haritada işaretleyin. Öğrenmediğiniz hayvanlar varsa, bu hayvanların isimlerini not alın. Bu hayvanlarla ilgili bir sunum hazırlayarak sınıf arkadaşlarınızla paylaşın.

3.2. 2018 yılı Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nda belirlenen konuşma becerisi kazanımları ile ders kitabındaki etkinlikler arasında uyum var mıdır?

Aşağıdaki tabloda 8. seviye için konuşma becerisine yönelik kazanımlar listelenmiştir.

Tablo 2. Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programında 8. Seviye İçin Belirlenen Konuşma Kazanımları

TTK.2.8. Sözsüz iletişim becerilerini kullanır.
TTK.2.10. Temel söz varlığını anlamlarına uygun olarak kullanır.
TTK.2.11. Kelimeleri doğru telaffuz eder.
TTK.2.12. Hazırlıklı konuşma yapar.
TTK.2.13. Hazırlıksız konuşma yapar.
TTK.2.14. Konuşmalarını bir ana fikir etrafında oluşturur.
TTK.2.15. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadeleri kullanır.
TTK.2.16. Konuşmalarında karşılaştırmalar yapar.

Konuşma kazanımı olarak programda toplamda on altı adet kazanım belirlenmişken 8. seviye için sekiz adet konuşma kazanımı belirlenmiştir. Mevcut kitap incelendiği zaman 8. seviyeye yönelik kazanımlardan bazıları kitapta bulunmakta bazıları ise bulunmamaktadır. Bununla birlikte 8. seviye için işaretlenmeyen konuşma kazanımlarına ilişkin etkinlikler de kitapta yer almaktadır.

3.2.1. İncelenen seviye için öğretim programında işaretlenmiş hangi konuşma kazanımlarına yönelik etkinlikler tespit edilmiştir?

Seviye için belirlenen sekiz kazanımdan beş tanesi kitaptaki etkinliklerde yer almaktadır. Bu kazanımların kitapta yer alan kırk altı konuşma etkinliğinde yer alma sıklığı aşağıdaki tablodadır:

Tablo 3. 8. Seviye Konuşma Kazanımları ve Etkinliklerde Yer Alma Sayıları

Kazanım Adı	Etkinliklerde Yer Alma Sayısı
TTK.2.11. Kelimeleri doğru telaffuz eder.	3
TTK.2.12. Hazırlıklı konuşma yapar.	12
TTK.2.13. Hazırlıksız konuşma yapar.	33
TTK.2.14. Konuşmalarını bir ana fikir etrafında oluşturur.	37
TTK.2.16. Konuşmalarında karşılaştırmalar yapar.	12

3.2.2. Öğretim programında 8. seviye konuşma kazanımı olarak belirlenmiş fakat etkinliklerde yer almayan kazanımlar var mıdır?

Ele alınan kitapta; “TTK. 2. 8. Sözsüz iletişim becerilerini kullanır.”, “TTK. 2. 10. Temel söz varlığını anlamlarına uygun olarak kullanır.” ve “TTK. 2. 15. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadeleri kullanır.” kazanımlarına yönelik etkinlikler tespit edilememiştir. Hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma etkinliklerinde öğrencilere konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini veya sözsüz iletişim becerilerini kullanmalarına yönelik bir uyarı yapılmamıştır.

3.2.3. İncelenen seviye için konuşma kazanımı olarak gösterilmeyen kazanımlara yönelik etkinlikler bulunmakta mıdır?

Bu durum etkinliklerde kendini çok açık bir biçimde belli etmektedir. Öğretim programı hazırlanırken kazanımlar listelenmiş ve bu kazanımların hangi seviyelerde gerçekleştirileceği işaretlenmiştir. İncelediğimiz kitapta daha önceki sınıf seviyeleri için işaretlenip 8. seviye için işaretlenmeyen kazanımlara yönelik etkinlikler de tespit edilmiştir.

Konuşma etkinlikleri incelendiği zaman; “TTK. 2. 2. Çerçevesi belirli bir konu hakkında karşılıklı konuşur.”, “TTK. 2. 3. Bir konu hakkındaki düşüncelerini anlatır.”, “TTK. 2. 7. Topluluk karşısında bir konu hakkında konuşur.” ve “TTK. 2. 9. Sınıf içindeki konuşmalarda düşüncelerini açıklar.” kazanımları 8. seviye için hazırlanan neredeyse bütün etkinliklerde yer almaktadır. Fakat bu kazanımlar bu sınıf seviyesi için işaretlenmemiştir.

3.3. Yazma becerisi etkinliklerinin görünümü nedir?

Kitabın 6. sayfasında, kalem görselinin “Yazı yazabilirim.” ifadesine karşılık geldiği belirtilmiştir. Bazı etkinliklerde de etkinlik yazısının hemen yanında bu kalem görseli yer almaktadır. Bu görsel bize, etkinliğin “yazma” etkinliği olacağını haber etmektedir. Bu etkinlikler incelendiği zaman doğrudan yazma etkinliği, okuma-yazma etkinliği ve dinleme/izleme-yazma etkinliği şeklinde bir yapılanma olduğu görülmektedir.

Okuma becerisi ile iç içe olarak yer alan yazma etkinliklerinde genel olarak öğrencilere “sizce” sorusu sorulmaktadır. Buna karşılık öğrenciler duygularını veya düşüncelerini yazmaktadırlar. Okudukları metinde geçen ifadelerle yönelik doğru-yanlış cümleleri işaretlemektedirler. Metinle ilgili sorulara cevap yazmaktadırlar. Cümlelerde geçen kelimelerin anlamlarını tahmin edip yazmaktadırlar. Okudukları metne göre doğru-yanlış işaretlemesi yapmaktadırlar.

Dinleme/izleme becerisi ile iç içe olan yazma etkinliklerinde öğrencilerin dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap yazmaları (147, 148, 172); doğru-yanlış ifadeleri işaretlemeleri (166, 171, 173); dinlemeden önce ve sonraki bilgi durumlarına yönelik yazı yazmaları (171); dinledikleri/izledikleri metinlerdeki sözcüklerin anlamlarını doğru bir şekilde eşleştirmeleri veya tahmin etmeleri (172, 173); duygu, düşünce veya ilgilerini çeken durumları yazmaları (186) istenmiştir.

Öğretim programındaki kazanımlardan herhangi bir tanesine doğrudan ilişkilendirilemeyen fakat kitapta bulunan yazma etkinlikleri vardır. Yoğun olarak “sizce” sorusu sorulup öğrencilerden duygu veya düşüncelerinin yazılması istenmiştir. Bir sözcük verip “Sizce bu sözcük ne anlama geliyor?” (22) gibi bir soru cümlesi karşılığında cevap yazılması beklenmiştir. Bir kelime verip “... ifadesi size ne çağrıştırıyor?” (27, 201) şeklinde sorular sorulmuş ve akla ilk gelenlerin yazılması istenmiştir. Bir etkinlikte yol tarifi yazmaları beklenmiştir (96). Bazı sorular verilir araştırılması ve sonucun yazılması istenmiştir (174). Bu şekilde toplam sekiz adet etkinlik tespit edilmiştir fakat bunlar yazma etkinliği sayısına dahil edilmemiştir.

Kitapta bazı etkinliklerin başında kalem görseli yer almaktadır fakat bu etkinlikler incelendiği zaman “işaretleme (80, 136, 161, 207), eşleştirme (114), boşluk doldurma (87, 88, 103), bulmaca (86, 215), tek kelime yazma (92, 94, 145)” gibi yazma etkinliği sayılmayacak yapılara sahiptir. Bazı etkinliklerde kalem görseli bulunmasına rağmen yazı yazma alanı bulunmamaktadır (106). Toplam on dört adet bu şekilde sorun tespit edilmiştir. Bu etkinlikler yazma etkinliği sayısında değerlendirilmemiştir.

Doğrudan yazma kazanımları ile ilişkilendirilen etkinlikler aşağıdaki başlıklar altında işlenecektir.

Kitapta yer alan bütün yazma etkinlikleri hakkındaki sayısal veriler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 4. Türkçe ve Türk Kültürü 8. Seviye Ders Kitabındaki Yazma Etkinliklerinin Dağılımı

Tema Adı	Yazma Etkinliği	Okuma-Yazma Etkinliği	Dinleme/İzleme-Yazma Etkinliği
Ben ve Ailem	2	4	-
Çevre, Farklılıklar ve Birlikte Yaşama	1	8	-
Oyun ve Eğlence	5	2	-
Bayramlar ve Kutlamalar	5	5	-
Gezelim Görelim	-	4	2
Geçmişe Açılan Kapı	1	6	6
Sanat ve Edebiyat	4	7	2
İnsan ve Doğa	1	5	-
Toplam	19	41	10

3.4. 2018 yılı Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nda belirlenen yazma becerisi kazanımları ile ders kitabındaki etkinlikler arasında uyum var mıdır?

Aşağıdaki tabloda 8. seviye için yazma becerisine yönelik kazanımlar listelenmiştir.

Tablo 5. Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programında 8. Seviye İçin Belirlenen Yazma Kazanımları

TTK. 4. 7. Türkçenin yazım ve noktalama kurallarını uygular.
TTK. 4. 9. Söz varlığı unsurlarını yerinde ve anlamlarına uygun olarak kullanır.
TTK. 4. 13. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.
TTK. 4. 15. Bir konu etrafında metinler yazar.
TTK. 4. 16. Yazılarını bir ana fikir etrafında oluşturur.
TTK. 4. 17. Yazılarında yardımcı fikirlere yer verir.

-
- TTK. 4. 18. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadeleri kullanır.
-
- TTK. 4. 19. Özet çıkarır.
-
- TTK. 4. 20. Formları, yönergelere uygun şekilde doldurur.
-
- TTK. 4. 21. Yazma stratejilerini uygular.
-
- TTK. 4. 22. Yazdıklarını dil ve anlatım bakımından düzenler.
-

Yazma kazanımı olarak programda toplam yirmi iki adet kazanım listelenmişken bu kazanımlardan on bir tanesinin 8. seviye için işaretlendiğini görmekteyiz. Bu kazanımlardan çoğunun kitapta yer aldığı tespit edilmiştir.

3.4.1. İncelenen seviye için öğretim programında işaretlenmiş hangi yazma kazanımlarına yönelik etkinlikler tespit edilmiştir?

8. seviye için işaretlenen on bir kazanımdan dokuz tanesinin etkinliklerde işlendiğini görmekteyiz. Bu kazanımlar ve kazanımların etkinlik sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 6. 8. Seviye Yazma Kazanımları ve Etkinliklerde Yer Alma Sayıları

Kazanım Adı	Etkinliklerde Yer Alma Sayısı
TTK. 4. 9. Söz varlığı unsurlarını yerinde ve anlamlarına uygun olarak kullanır.	2
TTK. 4. 13. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.	1
TTK. 4. 15. Bir konu etrafında metinler yazar.	15
TTK. 4. 16. Yazılarını bir ana fikir etrafında oluşturur.	13
TTK. 4. 17. Yazılarında yardımcı fikirlere yer verir.	4
TTK. 4. 19. Özet çıkarır.	1
TTK. 4. 20. Formları, yönergelere uygun şekilde doldurur.	2
TTK. 4. 21. Yazma stratejilerini uygular.	5
TTK. 4. 22. Yazdıklarını dil ve anlatım bakımından düzenler.	1

“TTK. 4. 15. Bir konu etrafında metinler yazar.” kazanımına yönelik tespit edilen on beş etkinliğin on üç tanesinde bilgilendirici (90, 100, 101, 118, 122, 123, 137, 165, 182, 184, 188, 196, 217), iki tanesinde öyküleyici (56, 105) metin yazdırıldığı tespit edilmiştir. Öğrencilerden bilgilendirici metin olarak mektup, reklam metni, broşür, poster (afiş), haber metni, bayram albümü, atasözü ve deyim (görselden tahmin); öyküleyici metin olarak hikâye yazılması beklenmiştir. Bu etkinliklerin hemen hepsinde de “TTK. 4. 16. Yazılarını bir ana fikir etrafında oluşturur.” kazanımının bulunduğu söylenebilmektedir.

Görsel 7. (Karatay, 2018, 56)

ETKİNLİK Yukarıda okuduğunuz "Fatih Sultan Mehmet'in Fermanı" adlı metinden yola çıkarak bir öykü yazınız.

Oykünüzü defterinize ya da A4 boyutundaki bir kâğıda yazınız. Öykünüzü yazarken aşağıdaki adımları izleyiniz:

- 1. Hazırlık:**
Aşağıdaki anahtar kelimeleri ve bunların çağrıştırdıklarını düşünün. Yazacağınız öykü için anahtar kelimelerinizi belirleyin.
"Fatih Sultan Mehmet, özgürlük, birlikte yaşama, ibadet, ferman, korku, güven, saygı, dayanışma, mûsamaha, sevgi"
- 2. Yazma Taslağı Oluşturma:**
Öykünüzün olayını, yerini, zamanını, kişilerini belirleyin. Ayrıca bu sözcükleri nerede kullanacağınıza karar verin. Bir yazma planı oluşturun.
- 3. Gözden Geçirme/Taslağı Geliştirme:**
Yazdığınız öyküyü bir arkadaşınıza okuyun. Yeterince anlaşılmayan yerleri değiştirin ve öykünüzü gözden geçirin.
- 4. Düzeltme:**
Yazdığınız öyküyü dil, anlatım, yazım ve noktalama bakımından düzeltiniz. Bu düzeltmenin ardından, arkadaşınızla öykülerinizi değiştirerek birbirinizin öykülerinde düzeltmeler yapınız.
- 5. Yayınlama:**
Yazdığınız öyküyü sınıf panonuzda yayınlayınız.

Görsel 8. (Karatay, 2018, 105)

ETKİNLİK İkili veya üçlü gruplar oluşturarak hikâye yazın.

ARKADAŞIMIZLA DEYİM HİKÂYESİ YAZIYORUZ

"Avucunu yalamak"	"ocağına incir ağacı dikmek"
"Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak"	"saçını süpürge etmek"
"meteliğe kurşun atmak"	

Deyimlerinden istediğiniz birini seçerek hayall bir hikâye yazın. Hikâyenizde SNTK sorularının cevaplarına yer vermeyi ve konuyu deyimle ilişkilendirmeyi unutmamalısınız.

“TTK. 4. 20. Formları, yönergelere uygun şekilde doldurur.” kazanımına yönelik iki etkinlik (22, 127) oluşturulmuştur.

Görsel 9. (Karatay, 2018, 22)

		T.C. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI KONSOLOSLUK FORMLARI	YENİ KİMLİK BAŞVU FORMU
		FOTOĞRAF	
KİMLİK BAŞVURU FORMU			
Adı			
Soyadı			
Doğum yeri			
Doğum tarihi			
Medeni Durumu			
e-Posta Adresi			
Telefonu			
Adresi			

ETKİNLİK Yukarıda başvuru formunu görüyorsunuz. Hadi, siz de formun üzerindeki bilgileri doldurunuz.

Görsel 10. (Karatay, 2018, 127)

ETKİNLİK **Formu doldurun.**

Festivalin Adı :

Düzenlenme Amacı :

Festival Etkinlikleri:

Festivalin Beğendiğim Yönleri:

Festivalin Beğenmediğim Yönleri:

Benim Festivalle Eklmek İstedğim Etkinlikler:

3.4.2. Öğretim programında 8. seviye yazma kazanımı olarak belirlenmiş fakat etkinliklerde yer almayan kazanımlar var mıdır?

Ele alınan kitapta; “TTK. 4. 7. Türkçenin yazım ve noktalama kurallarını uygular.” ve “TTK. 4. 15. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadeleri kullanır.” kazanımlarına yönelik etkinlik tespit edilememiştir.

Yazım ve noktalama ile ilgili kazanımın öğretim programındaki açıklamasına bakıldığı zaman “Yazımı karıştırılan kelimeler, tırnak işareti ve ünlem işareti üzerinde durulur.” (MEB, 2018, 14) ifadesi ile karşılaşılmaktadır. Bu bağlamda, kitaptaki etkinlikler incelendiğinde ise bu kazanıma yönelik etkinlik tespit edilememiştir. Öğrencilerden bilgilendirici veya öyküleyici metin yazmalarının istendiği etkinliklerde ise “Yazılarınızda uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanın.” gibi bir ifade de bulunmamaktadır.

4. Sonuç ve Öneriler

Ele alınan kitaptaki metinler öğrenciler için daha canlı daha dinamik gelebilecek şekilde genel olarak diyaloglardan oluşturulmuştur. Bu metinlere yönelik soru cevaplar şeklinde de konuşma ve yazma etkinlikleri hazırlanmıştır.

Konuşma becerisi için öğretim programına baktığımız zaman on altı adet konuşma kazanımıyla karşılaşmaktayız. 8. seviye için ise toplam kazanımın yarısına denk gelecek şekilde belirlenmiş kazanım bulunmaktadır. Genel olarak kazanım ifadeleri sade oluşturulmuştur. Fakat bazı kazanımların açıklamalara ihtiyacı olduğu açıktır. Öğretim programının 12. sayfasında açıklama tablosu yer almaktadır fakat sadece iki kazanım için açıklama yapılmıştır. Ayrıca açıklaması dahi yapılan “TTK. 2.8. Sözsüz iletişim becerilerini kullanır.” kazanımı kitaptaki etkinliklerde yer almamaktadır.

“TTK. 2. 15. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.” Kazanımına yönelik bir açıklama da yer almamaktadır. 2019 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı incelendiği zaman her sınıf için ayrı “geçiş ve bağlantı” ifadelerinin yer aldığı görülecektir. Türkiye’de bu durum seviyelendirilmişken yurt dışındaki Türk çocuklarının kısıtlı vakitlerinde almış oldukları Türkçe ve Türk kültürü dersinde bu seviyelendirilme neden yapılmamıştır? Ayrıca bu kazanım kitapta da yer almamaktadır.

“TTK. 2. 10. Temel söz varlığını anlamlarına uygun olarak kullanır.” kazanımı da kitaptaki etkinliklerde tespit edilememiştir. Bu ve tespit edilemeyen diğer iki kazanıma yönelik etkinliklerin kitaba dahil edilmesi ve kitabın yeniden basılıp dağıtılması gerekmektedir ki bu oldukça zorlu bir süreçtir. Bu sebeple Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarının hazırlanmasında daha titiz olunması gerekmektedir. Yazar bir şeyi unutsa bile yazarı denetleyecek bir kurula ihtiyaç vardır.

Kitapta bulunan yedi temada on dört adet hazırlıklı, otuz iki adet hazırlıksız konuşma etkinliği bulunmaktadır. “Çevre, Farklılıklar ve Birlikte Yaşama” temasında ise hiçbir konuşma etkinliğine rastlanılmamıştır. Son temalara doğru konuşma etkinliklerinin arttığı tespit edilmiştir. Ders süreci ilerledikçe öğrencilerin de derse katılımının artırılmak istendiği söylenebilir. Ayrıca hazırlıklı konuşmaya yönelik etkinliklerin “tema sonu değerlendirme” kısmına yerleştirildiği de gözden kaçmamaktadır.

Hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma etkinlikleri arasında bir denge olmadığı görülmektedir. Hazırlıklı konuşma etkinlikleri öğrenciye daha çok iş yükü bindirdiğinden dolayı sayısının az olması kabul edilebilir fakat bir temada konuşma becerisine yönelik etkinliğin olmaması kesinlikle kabul edilemez bir durumdur. Temalar arası bir dengeye gitmek yararlı olacaktır.

Konuşma etkinlikleri ile ilgili en büyük sorun ise “mikrofon” görselidir. Kitabın 6. sayfasında mikrofon görseli için “Konuşabilirim/tartışabilirim.” ifadesi yer almaktadır. Fakat bazı etkinliklerde mikrofon görseli olmasına rağmen yazı yazma kutucukları yer almaktadır. Bu durum öğrencinin kafasını karıştıracak bir hâledir. Etkinliklerdeki görsellerin kontrol edilmesi ve soru köklerindeki ifadelerin düzenlenmesi gerekmektedir. Bazı soru köklerinde

konuşun veya yazın ifadeleri geçerken bazılarında açıklayın veya paylaşın ifadeleri yer almaktadır. Çocuklar yazarak mı konuşarak mı paylaşacak veya açıklayacak belli değildir.

Yazma becerisi için öğretim programına baktığımız zaman nispeten daha fazla kazanımlar karşılaşmaktayız. Toplamda yirmi iki adet yazma kazanımı görülmektedir. Bunlardan on bir tanesi ise 8. seviye için işaretlenmiştir. Öğretim programının 14. sayfasındaki kazanım açıklama tablosuna baktığımız zaman ise “TTK. 4. 15. Bir konu etrafında metinler yazar.” kazanımının açıklandığını görmekteyiz. Açıklamada, öyküleyici ve bilgilendirici metinler yazdırılması gerektiği söylenmektedir ki durum kitaptaki etkinliklerle desteklenmiştir. Hem öyküleyici hem de bilgilendirici metin yazdırılmıştır (on beş adet). “TTK. 4. 7. Türkçenin yazım ve noktalama kurallarını uygular.” kazanımı için yapılan açıklamada “Yazımı karıştırılan kelimeler, turnak işareti ve ünlem işareti üzerinde durulur.” denmesine rağmen kitaptaki etkinliklerde bu kazanıma rastlanılamamıştır. Ayrıca “TTK. 4. 21. Yazma stratejilerini uygular.” kazanımının açıklamasının olmaması da kabul edilebilir değildir. Örneğin 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda bu durum açıklanırken yurt dışındaki Türk çocukları için hazırlanan programda bu durumun üstünkörü geçilmemesi daha iyi olacaktır.

Kitaptaki yazma etkinlikleri üç farklı yapıda ele alınabilmektedir. Bunlar doğrudan yazma kazanımlarına yönelik etkinlikler, okuma kazanımlarına bağlı yazma etkinlikleri ve dinleme/izleme kazanımlarına bağlı yazma etkinlikleri şeklindedir. Doğrudan yazma becerisine yönelik on dokuz, okuma-yazmaya yönelik kırk bir ve dinleme/izlemeye yönelik on etkinlik kitapta yer almaktadır. Bununla birlikte on dört adet sorunlu yazma etkinliği tespit edilmiştir. Sorunun sebebi, kitabın 6. sayfasındaki ifadeden kaynaklanmaktadır. Kalem görseli için “Yazı yazabilirim.” ifadesi belirtilmiştir fakat tespit edilen bu on dört etkinlik herhangi bir yazma kazanımına yönelik olmayıp “işaretleme, boşluk doldurma, eşleştirme, bulmaca, tek kelime yazma” şeklinde yapılandırılmıştır. Bu etkinliklerin yanına da kalem görseli eklenmiştir. Bu etkinlikler yazma etkinliği olmaktan çok uzaktır. Bu görsellerin yeniden düzenlenmesi faydalı olacaktır.

Gezelim Görelim adlı temada doğrudan yazma becerisi kazanımlarıyla ilişki etkinlik bulunmamaktadır. Ayrıca, doğrudan yazma becerisi ile ilgili etkinliklerin sayısına (2-1-5-5-0-1-4-1) baktığımızda da bir dengenin olmadığı görülmektedir. Konuşma becerisiyle ilgili yukarıdaki tespitlerimiz gibi burada da temalar arası etkinlik dengesinin yapılmasının gerektiğini düşünmekteyiz. Her temada, dört temel dil becerisine yönelik en az bir etkinliğin bulunması çok daha faydalı olacaktır.

Yazılarda bulunacak yardımcı fikirlere yönelik çok fazla bir uyarı veya yönlendirme bulunmamaktadır. On dokuz etkinliğin dört tanesinde bu kazanıma yönelik ilişki olduğu düşünülmüştür fakat açık bir şekilde ilişki olmadığı ortadadır. Bu bakımdan da öğrencilere yardımcı fikir açısından örneklerin olduğu etkinlikler tasarlanmalıdır.

“TTK.4.13. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.”, “TTK.4.19. Özet çıkarır.” ve “TTK.4.22. Yazdıklarını dil ve anlatım bakımından düzenler.” kazanımları sadece birer kez etkinliklerde yer almaktadır. İncelene kitabın 8. seviye olduğu ve sonrasında başka seviye olmadığı düşünülürse özellikle yazdıklarını düzenleme konusundaki etkinliklerin sayısının artırılmasının büyük önem taşıdığını söylemek yanlış olmayacaktır.

“TTK. 4. 15. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadeleri kullanır.” Kazanımı -tıpkı konuşma becerisindeki durum gibi- kitapta yer almamaktadır. Kazanım açıklama tablosunda hangi “geçiş ve bağlantı ifadeleri” kullanılacağı açıklanmadığı gibi kitapta da bu kazanımla ilgili etkinlik yoktur. Bu durumun da düzeltilmesi gerekmektedir.

Son olarak, öneriler şu şekildedir:

1. “Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı” özellikle kazanım açıklamaları açısından tekrar ele alınmalı ve gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
2. Konuşma becerisi için tespit edilen üç, yazma becerisi için tespit edilen iki kazanıma yönelik etkinlikler hazırlanıp kitaba eklenmelidir.

3. Mikrofon ve kalem görselleri kitapta gözden geçirilmeli ve gereksiz kullanım yerlerden kaldırılmalıdır.
4. Etkinlik sayılarında temalarda dengeye gidilmeli ve her temada her beceri için en az bir etkinlik bulunmalıdır.
5. Bu çalışmada 8. Seviye ders kitabı ele alınmıştır. Sonraki araştırmalarda diğer seviyeler için hazırlanan ders kitapları ele alınabilir.
6. Anlatma becerilerine yönelik etkinlikler açısından ders kitapları arasında karşılaştırmalı bir çalışma yapılabilir.
7. Çalışma anlatma becerileri etkinlikleri ve etkinliklerin kazanımları karşılama durumu odağında gerçekleştirilmiştir. Sonraki çalışmalarda anlama becerileri etkinlikleri ve etkinliklerin kazanımları karşılama durumu odağında gerçekleştirilebilir.

Kaynaklar

- Büyükkız, K. K., Güler Yıldız, A. ve Kızdırcı, F. (2021). 1-8 seviyeleri Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarındaki etkinliklerin Milli Eğitim Bakanlığı programındaki kazanımlara göre değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(3), 655-669.
- Canbolater, C. ve Temur, N. (2022). Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarının (5.- 8. seviyeler) yazma becerisi kazanımlarını karşılama durumu. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(32), 273-301.
- Damar, M. (2018). Yurt dışında verilen Türkçe ve Türk kültürü dersleri kapsamında çocukların anlatma becerilerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 13(4), 403-420.
- Demir, T. (2010). Yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programı kapsamındaki Türkçe dersi kazanımlarının değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 913-957.
- Ercan Güven, A. ve Gürbüz Us, R. (2020). Türkçe ve Türk kültürü kitaplarındaki dinleme becerisine yönelik etkinliklerin incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi (ESTÜDAM) Eğitim Dergisi*, 5(2), 1-23.
- Karatay, H. (2019). *Türkçe ve Türk kültürü (seviye 8)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- Kolay, G. (2018). Yurt dışında yaşayan Türk çocukları için hazırlanmış Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarında kültürel öğeler. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Türkçe ve Türk kültürü dersi öğretim programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. seviyeler)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Şen, Ü. (2016a). İki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi: İlk öğretmenler ve ilk Türkçe dersi öğretim programı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 1023-1036.
- Şen, Ü. (2016b). Belçika'da yaşayan Türk çocuklarının yazılı anlatım yanlışları üzerine tespitler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(35), 1-18.
- Şengül, K. ve Çetin, G. (2022). İki dilli Türk çocuklarının Türkçe öğrenme sorunları: Almanya örneği. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 7(1), 91-116.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.